

१ जानेवारी, १९९५ पर्यंत अस्तित्वात असलेल्या झोपडपट्टीतील झोपडीधारकांना ओळखपत्र (फोटोपास) देण्याबाबत शासनाचे सुधारित धोरण.

**महाराष्ट्र शासन
गृहनिर्माण विभाग**

शासन निर्णय क्र.गवसु १२२०/प्र.क्र.३६४(१)/झोपसु-१,
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३९
दिनांक: ३ मे, २००३

- वाचा: १) शासन निर्णय, गृहनिर्माण विभाग क्र.गवसु १२२०/प्र.क्र. २०४(१)/
झोपसु-१, दि. ११ जुलै, २००१.
२) शासन शुध्दीपत्रक, गृहनिर्माण विभाग क्र.गवसु १२२०/
प्र.क्र.३६४/झोपसु-१, दि. १८ सप्टेंबर, २००१.

प्रस्तावना : सन १९९१ च्या जनगणनेनुसार ज्या शहरांची लोकसंख्या पन्नास हजार व त्यापेक्षा जास्त आहे अशा ६१ शहरांमधील झोपडपट्टीवासियांचे गणना करून पात्र झोपडपट्टीवासियांना ओळखपत्र देण्याचा राज्यशासनाने निर्णय घेतला असून, संदर्भ क्रमांक (१) मध्ये नमूद केलेल्या शासन निर्णयान्वये ओळखपत्र योजना जाहिर करण्यात आलेली आहे. दिनांक ११ जुलै, २००१ च्या शासन निर्णयान्वये योजनेची व्याप्ती, पात्रतेसाठी झोपडपट्टीवासियांनी पूर्ण करावयाच्या अटी, ओळखपत्राच्या अटी, पात्र झोपडीधारकांनाकडून वसूल करावयाचे एकत्रित शुल्क या सर्व बाबींचा समावेश करण्यात आला आहे. सुरुवातीला पात्र झोपडीधारकांकडून १.१.१९९५ पासून एकत्रित शुल्क सुधारित दराने वसूल करण्याचा निर्णय घेण्यात आला होता. मात्र या निर्णयात बदल करून दिनांक ३१.७.२००२ पर्यंतच्या शुल्काची थकबाकी जुन्या दराने व १.८.२००२ पासूनची एकत्रित शुल्काची वसुली दिनांक १.८.२००२ पासून करण्यात यावी असा निर्णय संदर्भ क्रमांक (२) येथे नमूद केलेल्या शासन निर्णयान्वये घेण्यात आला. एकत्रित शुल्क भरण्याबाबत संवलत देऊनही ओळखपत्र योजनेला म्हणावा तसा प्रतिसाद प्राप्त झाला नाही. या अनुषंगाने मंत्री मंडळाने व्यापक चर्चा केली असता गरीब झोपडीधारकांना हे शुल्क परवडणारे नाही असे स्पष्ट मत झाले. सबब, पात्र निवासी झोपडीधारकांना ज्या

रोट/एच-281(2500-5-03)1

सेवासुविधा डिसेंबर २००२ पूर्वी देण्यात आल्या आहेत त्याचे एकत्रित शुल्क आता थकबाकी म्हणून वसूल करण्यात येवू नये व निवासी बापरातील झोपडीधारकांकडून फक्त दिनांक १.१.२००३ नंतरच्याच चालू शुल्काची वसुली करण्यात यावी असा निर्णय घेण्यात आला. या निर्णयास अनुसरून पुढील प्रमाणे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय :

संदर्भ क्रमांक (१) येथे नमूद केलेल्या दिनांक ११ जुलै, २००१ च्या शासन निर्णयातील परिच्छेद ६(ब) व ६(क) मध्ये नमूद केलेला मजकूर रद्द करून संदर्भ क्रमांक (२) येथील शासन शुध्दीपत्र दि. १८ सप्टेंबर, २००१ अन्वये जो परिच्छेद समाविष्ट करण्यात आलेला होता तो परिच्छेद रद्द समजण्यात यावा व त्या ऐवजी खाली नमूद केलेले सुधारित परिच्छेद ६(ब) व ६(क) वाचावे.

६(ब)“ पात्र झोपडपट्टीवासियांना ओळखपत्र देताना दरमहा सेवाशुल्क, प्रशासकिय आकार व भुईभाडे आकारतांना खालील प्रमाणे कार्यवाही करावी:-

१. पात्र झोपडपट्टीवासियांना ओळखपत्र योजनेअंतर्गत ओळखपत्र देताना निवासी बापरातील झोपड्यांची दि.३१.१२.२००२ पर्यंतच्या नुकसानभरपाई/एकत्रित शुल्काची थकबाकी माफ करण्यात येत आहे.
२. पात्र निवासी झोपडपट्टीवासियांकडून दि. १.१.२००३ पासूनचे एकत्रित शुल्क आणि ओळखपत्र शुल्क वसूल करून त्यांना ओळखपत्र देण्यात यावे.
३. वाणिज्यिक, औद्योगिक व संयुक्त बापरातील तसेच अनिवासी उपयोगातील झोपड्यांच्या बाबतीत एकत्रित शुल्काच्या थकबाकीस माफी देण्यात आलेली नसल्याने त्या झोपडीधारकांकडून दि. ३१.७.२००२ पर्यंतची नुकसान भरपाई/एकत्रित शुल्काची थकबाकी जुन्या दराने वसूल करण्यात यावी.
४. ज्या झोपडी धारकांनी दिनांक ११ जुलै, २००१ च्या शासन निर्णयास व दिनांक १८.९.२००२ च्या शासन शुध्दीपत्रास अनुसरून थकबाकी व सुधारित दराने एकत्रित शुल्क भरून ओळखपत्र घेतलेले आहे अशा ओळखपत्र धारकांची दिनांक ३१ डिसेंबर, २००२ पर्यंतच्या कालावधीची

येणारी एकत्रित शुल्काची रक्कम किनांक १.१.२००३ पासून भरावयाच्या एकत्रित शुल्काच्या रक्कमेशी समायोजित करण्यात यावी.

५. उपरोक्त निर्णयाच्या अनुषंगाने पात्र निवासी झोपडीधारकांकडून एकत्रित शुल्काची वसुली दि. १.१.२००३ पासून व वाणिज्यिक, औद्योगिक, संयुक्त वापरातील तसेच अनिवासी झोपडीधारकांकडून एकत्रित शुल्काची वसुली दि. १.८.२००२ पासून खालील प्रमाणे करण्यात यावी.

सूचन्यांवर महानगरपालिका हद्दीतील क्षेत्रासाठी एकत्रित शुल्क:

ओळखपत्राचा प्रकार	क्षेत्र	नुकसान भरपाई (एकत्रित) दरमहा	शेरा
निवासी	२२५ चौ.फु. पर्यंत	रुपये १००/-	अतिरिक्त क्षेत्रासाठी रु.१/- प्रति चौ.फु. दरमहा
सांस्कृतिक, सामाजिक, धार्मिक व शैक्षणिक	--	दरमहा रु.०.५०/- प्रति चौ.फु.	
संयुक्त	२२५ चौ.फु. पर्यंत	रु.२००/-	अतिरिक्त क्षेत्रासाठी रु.१.५०/- प्रति चौ.फु. दरमहा
अनिवासी	२२५ चौ.फु. पर्यंत	रु.३००/-	अतिरिक्त क्षेत्रासाठी रु.२/- प्रति चौ.फु. दरमहा

टीप:- वरील विवरणपत्रात नमूद केलेले क्षेत्र म्हणजे झोपडीधारकांच्या वापरात असलेले क्षेत्र. यामध्ये मजला किंवा पोटमाळा याचा समावेश नाही. ओळखपत्र देताना पात्र झोपडीधारकाला त्याच्या वापरातील क्षेत्रापुरताच फोटोपास देण्यात येणार आहे. पोटमाळा, मजला / माळा यासाठी स्वतंत्र ओळखपत्र देण्यात येणार नाही.

या एकत्रित शुल्कातील विविध बाबींची टक्केवारी खालील प्रमाणे राहिल.

अ) सेवाशुल्क	४० टक्के
ब) प्रशासकिय आकार	२० टक्के
क) भुईभाडे	४० टक्के

६(क) १) बृहन्मुंबई महानगरपालिका क्षेत्रा व्यतिरिक्त अन्य महानगरपालिका व नगरपालिका क्षेत्रातील असून करावयाच्या एकत्रित शुल्काचा दर परिच्छेद ६(ब) ५ मध्ये नमूद केल्यानुसार बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या क्षेत्रासाठीच्या दराच्या २५ टक्के एवढा राहिल.

ओळखपत्र वाटपाची धडक मोहीम हाती घेवून पात्र झोपडीधारकांना आगामी ४ महिन्यात ओळखपत्र वाटपाचे काम पूर्ण करण्याची कार्यवाही सर्व संबंधितांनी करावी.

हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या मान्यतेने त्यांचा अनौपचारिक संदर्भ क्र. ३९७/व्यय ३, दि. २.५.२००३ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नवाने.

५/५/१९१३
(डॉ. सुरेश जोशी)
प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) भा. राज्यपाल यांचे सचिव
- २) भा. मुख्यमंत्री यांचे सचिव
- ३) भा. उपमुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
- ४) भा. मंत्री (गृहनिर्माण) यांचे खाजगी सचिव
- ५) भा. राज्यमंत्री (गृहनिर्माण) यांचे खाजगी सचिव
- ६) भा. मुख्य सचिवांचे खाजगी सचिव
- ७) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१, मुंबई (लेखा व अनुज्ञेयता) लेखापरीक्षा
- ८) महालेखापाल, महाराष्ट्र-२, नागपूर (लेखा व अनुज्ञेयता) लेखापरीक्षा
- ९) प्रधान सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १०) प्रधान सचिव, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ११) सचिव, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १२) उपाध्यक्ष व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, गृहनिर्माण भवन, बांद्रा (पूर्व), मुंबई
- १३) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरण, गृहनिर्माण भवन, बांद्रा (पूर्व), मुंबई- ४०० ०५१
- १४) सर्व विभागीय महसूल आयुक्त